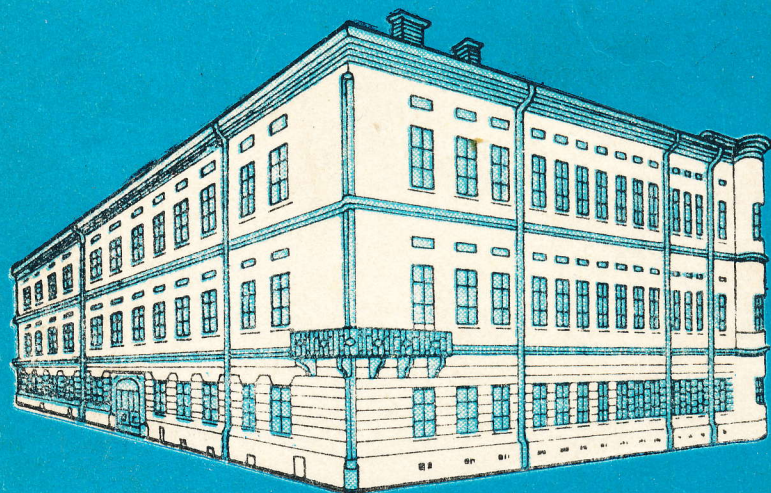


# ACTA MVSEI NAPOCENSIS

XXI



1984



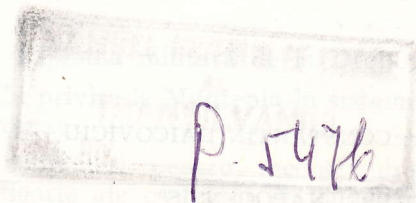


COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE  
SOCIALISTĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

COMITETUL NAȚIONAL  
ICOM

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE DIN CLUJ-NAPOCA

# ACTA MVSEI NAPOCENSIS XXI



COLEGIUL DE REDACȚIE:

P. BUNTA (secretar de redacție); **H. DAICOVICIU** (redactor responsabil);  
N. CORDOȘ; A. EGYED; ȘT. FERENCZI; I. GLODARIU; **I. KOVACS**;  
GH. LAZAROVICI; GR. MARIAN; I. MITROFAN; FR. PAP; ȘT. PASCU;  
C. POP; G. A. PROTOPODESCU; L. VAJDA; **N. VLASSA**

Fondator: CONSTANTIN DAICOVICIU

„ACTA MVSEI NAPOCENSIS”

Publicația Muzeului județean de istorie  
din Cluj-Napoca

Orice corespondență se va adresa:

Muzeul județean de istorie

3400 Cluj-Napoca,

str. Emil Isac nr. 2

Tel.: 1.86.77

„ACTA MVSEI NAPOCENSIS”

Publication du Musée Départemental  
d'Histoire de Cluj-Napoca

Toute correspondance

sera envoyée à l'adresse:

Muzeul județean de istorie

3400 Cluj-Napoca (România),

str. Emil Isac nr. 2

## CUPRINS

### SOMMAIRE — СОДЕРЖАНИЕ — INHALT — CONTENTS

PETRU BUNTA — GEORGE PROTOPOPESCU, Actul de la 23 August 1944 — piatră de hotar în istoria modernă și contemporană a României . . . . .	XI
---	----

## STUDII

<b>HORTENSIA DUMITRESCU</b> , Cercetările arheologice de la Tăualaș — Deva (partea I) . . . . .	3
MARIA BULAI-ȘTIRBU, Studiul resturilor de faună neolitică din stațiunea Tăualaș . . . . .	45
VALENTIN VASILIEV — IOAN AL. ALDEA, Note despre așeza- rea fortificată din prima epocă a fierului de la Teleac (jud. Alba) . . . . .	49
<i>Bemerkungen zur befestigten Siedlung aus der Hallstattzeit von Teleac (Kr. Alba) . . . . .</i>	55
I. GLODARIU, „Brățărilor” cu nodozități Latene târzii în Dacia <i>Les „bracelets” ornés de globules du La Tène tardif de Dacie . . . . .</i>	63 71
<b>HADRIAN DAICOVICIU</b> , La romanisation de la province de Dacie . . . . .	81
RADU ARDEVAN, Duumvirat et quattuorvirat dans la Dacie romaine . . . . .	95
IOAN PISO — DOINA BENEĂ, Diploma militară de la Drobeta . . . . .	111
IOANA BOGDAN CĂTĂNICIU, Cu privire la Muntenia în sistemul defensiv al imperiului roman. . . . .	125
ALEXANDRU DIACONESCU, Propuneri pentru reconstituirea unor elemente de fortificație ale castrului de la Gilău <i>Suggestions for the reconstruction of the defences of the roman fort at Gilău (county Cluj) . . . . .</i>	145 159
LILIANA MARINESCU-NICOLAJSEN, À propos d'une statue d'Hercule découverte à Sarmizegetusa . . . . .	169
B. DAICOVICIU, Persistența elementului păgîn la franci între se- colele VI—VIII . . . . .	175
<i>La persistance de l'élément païen aux Francs (VI<sup>e</sup>—VIII<sup>e</sup> ss.) . . . . .</i>	180



MIRCEA RUSU, Considerații cu privire la situația social-economică și politică a primelor formațiuni statale românești . . .	181
PETRE IAMBOR, Donjonul cetății Dăbica . . . . .	197
<i>Le donjon de Dăbica . . . . .</i>	201
ADRIAN ANDREI RUSU — IOAN AUREL POP, Familia nobiliară românească Arca din Țara Hațegului (sfârșitul sec. XV — începutul sec. XVI) . . . . .	211
<i>La famille nobiliaire roumaine Arca du Pays de Hațeg (la fin du XV<sup>e</sup> siècle — le commencement du XVI<sup>e</sup> siècle) . . . . .</i>	223
DEZIDERIU GARDA, Plutăritul în bazinul Giurgeului (sec. XVII-1848) . . . . .	227
<i>The rafters of Gheorgheni . . . . .</i>	238
IOAN LUMPERDEAN — IOAN AUREL POP, Considerații istorice asupra „Supplex”-ului de la 1798 . . . . .	239
EMIL DOMUȚA, Înfiiințarea „Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș” și activitatea sa în perioada 1860—1869 . . . . .	251
LUDOVIC VAJDA, Mina Bălan la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX . . . . .	263
<i>L'entreprise minière Bălan à la fin du XIX<sup>e</sup> et au début du XX<sup>e</sup> siècles . . . . .</i>	275
DUMITRU TUȚU, România și războaiele balcanice . . . . .	277
CONSTANTIN I. STAN, Activitatea lui Vasile Stoica în S.U.A. în sprijinul Unirii (1917—1918) . . . . .	293
<i>Vasile Stoica's activity in the United States of America for the achievement of national unity . . . . .</i>	305
GHEORGHE I. BODEA, Date noi despre Uniunea Tineretului Muncitor din Ardeal și Banat, 1921—1923 (III) . . . . .	307
NICOLAE PĂUN, Școlile de ucenici industriali din Cluj în deceniul al III-lea al secolului XX . . . . .	325
<i>Die Schulen für industrielle Lehrlinge aus Cluj im 3. Jahrzehnt des 20. Jahrhunderts . . . . .</i>	332
MARCEL ȘTIRBAN — GHEORGHE IANCU, Aspecte din activitatea revoluționară a metalurgiștilor din Brașov, Sibiu, Țirgu-Mureș și împrejurimi între anii 1929—1933 . . . . .	333
<i>Ausschnitte aus der revolutionäre Tätigkeit der Hüttenarbeiter aus Brașov, Sibiu, Țirgu-Mureș und Umgebung in der Zeitspanne 1929—1933 . . . . .</i>	351
LUDOVIC BÁTHORY, Muncitorii din întreprinderile Societății „Titan — Nădrag — Călan” în luptă pentru drepturi politice, pentru ameliorarea situației lor social-economice (1919—1940) (II) . . . . .	353
<i>Workers at Titan—Nădrag—Călan Works struggling for political rights and improvement of social and economic situation (1919—1940) (II). . . . .</i>	368
VASILE T. CIUBĂNCAN, Rezistența antihorthystă în nord-vestul României. Contribuția asociației „Astra” și a Universității clujene (II) . . . . .	369
<i>Der antihorthystische Widerstand im Nordwesten Rumäniens. Der Beitrag der „Astra” — Gesellschaft und der Clujer Universität (II) . . . . .</i>	387

## NOTE ȘI DISCUȚII

ZOIA KALMAR, Materiale neo-eneolitice intrate în colecția Muzeului de istorie al Transilvaniei (I) . . . . .	391
<i>Matériaux néo-éolithiques entrés dans la collection du Musée d'Histoire de la Transylvanie (I)</i> . . . . .	396
IOAN EMÖDI, Descoperiri ale culturilor Coțofeni și Baden în peșterile Igrîța și Izbindiș . . . . .	405
<i>Funde der Coțofeni- und Badenkultur aus Igrîța- und Izbindișhöhle</i> . . . . .	410
TUDOR SOROCEANU, Materialien zur Bronze- und Hallstattzeit Siebenbürgens (II) . . . . .	433
ALEXANDRA BOLOMEY, Expertiza oaselor de animale din așezarea de tip Wietenberg de la Noșlac (jud. Alba) . . . . .	440
ION T. LIPOVAN, Descoperiri arheologice la Șibot (jud. Alba) . . . . .	459
<i>Archäologische Entdeckungen in Șibot (Kr. Alba)</i> . . . . .	465
DORIN ALICU, Două cuptoare de ars țigle și cărămizi de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa . . . . .	467
<i>Due forni da Ulpia Traiana Sarmizegetusa per cuocere tegole e mattoni</i> . . . . .	470
ADELA PAKI, Două fragmente ceramice stampilate de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa . . . . .	477
<i>Deux fragments céramiques estampillés à Ulpia Traiana Sarmizegetusa</i> . . . . .	479
ANA CĂȚINAȘ, Ceramica stampilată de la Potaissa (II) . . . . .	481
<i>Die gestempelte Keramik aus Potaissa (II)</i> . . . . .	488
SORIN COCIȘ, Un olan de ventilație de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa . . . . .	505
<i>A chimney-pot from Ulpia Traiana Sarmizegetusa</i> . . . . .	507
CORIOLAN OPREANU, Desenul unui gladiator pe o cărămidă de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa . . . . .	517
<i>A gladiator on a brick at Ulpia Traiana Sarmizegetusa</i> . . . . .	529
NICOLAE GUDEA, Despre un vas de sticlă din castrul roman de la Bologna . . . . .	531
<i>On a square glass bottle of the roman fort at Bologna</i> . . . . .	533
CONSTANTIN POP, Precizări privind unele reprezentări cu acrobați în toreutica romană . . . . .	537
<i>Précisions concernant quelques représentations des acrobates dans la toreutique romaine</i> . . . . .	540
FRANCISC PAP, Tezaurul monetar de la Ghirișu Român (jud. Cluj). Observații despre circulația monetară în Transilvania . . . . .	541
<i>Le trésor de monnaies de Ghirișu Român (dépt. Cluj). Quelques remarques sur la circulation monétaire en Transylvanie, XVI<sup>e</sup>—XVII<sup>e</sup> siècles</i> . . . . .	547



GHEORGHE MÂNDRESCU, Considerații privind evoluția planului casei la Bistrița în secolele XV—XVI . . . . .	551
<i>Considérations sur l'évolution du plan des habitations à Bistrița aux XV<sup>e</sup>—XVI<sup>e</sup> siècles . . . . .</i>	554
GHEORGHE SEBESTYÉN, Despre biserica de lemn de la Oradea . . . . .	555
<i>Über die hölzerne Kirche in Grosswardein . . . . .</i>	559
MARIUS PORUMB, Un valoros ansamblu de pictură și sculptură din secolul al XVIII-lea la Vadu Crișului . . . . .	561
VIORICA POP, Informații documentare despre unele frământări sociale în anul 1761. . . . .	565
<i>Informations documentaires sur quelques agitations sociales en 1761 . . . . .</i>	573
ION BRATU, Domeniul Velența la 1776 . . . . .	575
<i>Le domaine de Velența en 1776 . . . . .</i>	579
NICOLAE EDROIU, Centenarul răscoalei lui Horea și publicistica românească din Transilvania. Locul „Tribunei” . . . . .	581
M. M. JUDE, O nouă mențiune documentară despre medaliile privi- toare la Horea . . . . .	589
VIRGIL MEDAN, Marșul regimentului românesc de grăniceri din Năsăud . . . . .	595
<i>La marche du régiment roumain de garde-frontières de Năsăud . . . . .</i>	602
OA NA BOTEZAN — LIVIU BOTEZAN, O dispută istorică între Cipariu și bucovinenii pumnști . . . . .	603
<i>Ein historischer Wortstreit zwischen T. Cipariu und Pumnuls Anhänger aus der Bukowina . . . . .</i>	628
LIVIU GROZA, Adeziunea unor cetățeni din România la lupta generalului Traian Doda pentru emanciparea națională a românilor din Transilvania și Banat (1890) . . . . .	629
<i>L'adhésion de certains citoyens de Roumanie à la lutte du général Tra- ian Doda pour l'émancipation nationale des Roumains de Transylvanie et de Banat (1890) . . . . .</i>	633
DANIELA COMȘA — RADU ARDEVAN, Senatul Național Român din Ardeal (II) . . . . .	637
P. BUNTA — <b>A. M. ARDOS</b> , Procesele antifasciste din 1935 și 1937 de la Cluj și opinia publică (Aspecte din presa vremii) (III) . . . . .	641
MIRCEA POPA, Dr. Petru Groza în corespondență cu Octavian Goga . . . . .	659



**MUZEOLOGIE. RESTAURARE — CONSERVARE.**  
**OCROTIREA PATRIMONIULUI MUZEAL**

<b>A. M. ARDOS</b> — M. MIREL — E. GLODARIU, Muzeul județean de istorie din Cluj-Napoca la a 125-a aniversare . . .	673
<b>EUGEN STOICOVICI</b> , Studiul mineralogico-petrografic al materialului neolitic de la Iclod (jud. Cluj) . . . . .	691
<i>Mineralogisch-petrographisches Studium des neolithischen Materials von Iclod (Kr. Cluj)</i> . . . . .	397
<b>DOINA BOROȘ — MIHAELA BODEA</b> , Materiale, intervenții și conservarea în situri arheologice . . . . .	703
<i>Materials, interventions and conservation in archaeological sites</i> . . . . .	706
<b>ION MAC — DORIN URSUȚ</b> , Indicele de accesibilitate și penetrabilitate în cazul unor castre romane din Valea Someșului și Valea Arieșului . . . . .	707
<i>Der Zugangs- und Durchdringungsindex im Fall mancher römischen Castren des Someș- und Arieștales</i> . . . . .	710
<b>DORINA IDICEANU</b> , Cercetarea și tratamentul unei lucrări de pictură în tempera din sec. XVI . . . . .	717
<i>Examen et traitement d'une peinture à la détrempe du XVI<sup>e</sup> siècle</i> . . . . .	722
<b>ANA MARIA CIPĂIANU</b> , Materiale și tehnici utilizate la broderiile transilvănene din secolele XVII—XVIII . . . . .	735
<i>Materials and techniques of the 17<sup>th</sup> and 18<sup>th</sup> centuries transylvanian embroideries</i> . . . . .	745
<b>IOAN OPRÎȘ</b> , Efectul cutremurelor asupra monumentelor istorice din România . . . . .	759
<b>TITUS FURDUI</b> , Citeva aspecte istoriografice privitoare la <i>Cronica turcească</i> a studentului anonim de la Sebeș-Alba (Preliminariu la primul incunabul românesc) . . . . .	771
<i>Manche Aspekte der rumänischen Historiographie bezüglich Tractatus de ritu, moribus, condicionibus et nequicia Turcorum des „Studenten“ aus Sebeș-Alba</i> . . . . .	778
<b>GRAȚIANA ALICU</b> , Circulația cărții vechi românești în județul Cluj (VII) . . . . .	779
<b>SUSANA ANDEA — AVRAM ANDEA</b> , Date privind cartea românească veche din nord-vestul Transilvaniei . . . . .	795
<i>Données concernant le livre roumain ancien du Nord-Ouest de la Transylvanie</i> . . . . .	799

## RECENZII

- 1490 TUDOR SOROCEANU, Jakabffy Imre, *A Közép-Duna-medence régészeti bibliográfiája* . . . . . 803
- 1491 TUDOR SOROCEANU, *Bodendenkmalpflege und archäologische Forschung* . . . . . 804
- 1492 TUDOR SOROCEANU, *Palast und Hütte* . . . . . 805
- 1493 TUDOR SOROCEANU, *Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte* . . . . . 806
- 1494 TUDOR SOROCEANU, Rolf Hachmann (Hrsg.), *Bericht über die Ergebnisse der Ausgrabungen in Kāmid el-Lōz in den Jahren 1971 bis 1974* . . . . . 807
- 1495 TUDOR SOROCEANU, Ehrengard Kroeger-Michel, *Les haches à disque du bassin des Carpathes* . . . . . 808
- 1496 TUDOR SOROCEANU, *Die Frühbronzezeit im Karpatenbecken und in den Nachbargebieten* . . . . . 815
- 1497 TUDOR SOROCEANU, J. Ondráček, J. Stuchlíková, *Věteřovské sídliště v Budkovicích* . . . . . 817
- 1498 TUDOR SOROCEANU, Stanislav Stuchlík, *Osídlení jeskyní ve starší a střední době bronzové na Moravě* . . . . . 817
- 1499 TUDOR SOROCEANU, *Cumania* . . . . . 818
- 1500 TUDOR SOROCEANU, Ali Radwan, *Die Kupfer- und Bronzegefäße Ägyptens* . . . . . 819
- 1501 TUDOR SOROCEANU, Alix Hochstetter, *Die Hügelgräberbronzezeit in Niederbayern* . . . . . 820
- 1502 TUDOR SOROCEANU, Tiberiu Bader, *Die Fibeln in Rumänien* . . . . . 822
- 1503 TUDOR SOROCEANU, Harald Koschik, *Die Bronzezeit im südwestlichen Oberbayern* . . . . . 823
- 1504 TUDOR SOROCEANU, Jiří Řihovský, *Základy středodunajských popelnicových polí na Moravě* . . . . . 824
- 1505 TUDOR SOROCEANU, Jindra Nekvasil, *Pohřebiště lužické kultury v Moravičanech* . . . . . 825
- 1506 TUDOR SOROCEANU, Valentin Rychner, *L'âge du Bronze final à Auvernier (Lac de Neuchâtel, Suisse)* . . . . . 825
- 1483 CONSTANTIN POP, Mihai Bărbulescu, *Interferențe spirituale în Dacia romană* . . . . . 827
- 1480 LIVIU PETCULESCU, Cristian M. Vlădescu, *Armata romană în Dacia Inferior* . . . . . 831
- 1481 LIVIU PETCULESCU, R. J. A. Wilson, *Piazza Armerina* . . . . . 836
- 1451 P. IAMBOR, Kiss Attila, *Baranya megye X–XI. századi sírleletei* . . . . . 839



1452	P. IAMBOR, Imre Holl — Nándor Parádi, <i>Das mittelalterliche Dorf Sarvaly</i> . . . . .	841
1453	P. IAMBOR, Mircea D. Matei, Emil I. Emandi, <i>Habitatul medieval rural din valea Moldovei și din bazinul Șomuzului Mare (secolele XI—XVII)</i> . . . . .	843
1458	ST. MÂNDRUȚ, Simion Retegan, <i>Conștiință și acțiune națională în satul românesc din Transilvania la mijlocul sec. XIX (1860—1867)</i> . . . . .	847
1459	ST. MÂNDRUȚ, Ion Bulei, <i>Lumea românească la 1900</i> . . . . .	849
1460	ST. MÂNDRUȚ, Eduard Eisenburger, <i>Rudolf Brandsch. Zeit und Lebensbild eines siebenbürger Sachsen</i> . . . . .	850
	PRESCURTĂRI BIBLIOGRAFICE — ABRÉVIATIONS BIBLIOGRAPHIQUES . . . . .	853